

Secessió a l'Europa occidental

Hèctor López-Bofill

La qüestió principal a destacar és que gran part dels estats democràtics i liberals de l'Europa occidental es van construir en tant que estats abans de la modernitat i sense que intervinguessin paràmetres democràtics. Algunes d'aquestes unitats polítiques, com notòriament succeeix en el cas de França o d'Espanya, són més fruit de conflictes, de guerres, d'imposicions, d'unions dinàstiques, de desplaçaments de població o d'atacs sistemàtics a les comunitats nacionals diferenciades que es troben presents dins els seus territoris que de decisions conscients adoptades sense coacció a través de processos participatius i deliberatius¹.

En aquest sentit, en alguns aspectes de la construcció d'estats a l'Europa oriental (com s'esdevé amb la presència d'un referèndum de secessió i l'establiment de condicions sota les quals una comunitat nacional pot accedir a l'estatalitat) hi incideixen variables de major legitimitat democràtica que les que planen sobre alguns estats de l'Europa occidental malgrat la seva suposada tradició respectuosa amb les llibertats i amb la idea del poder de base popular. D'alguna manera, la instauració de proces-

sos de decisió seguint el cànon d'allò que podem entendre com a democràcia (participació directa o representativa, deliberació, respecte als drets humans) ha patit profundes distorsions en alguns dels esmentats àmbits polítics estatals quan s'ha tractat d'aplicar respecte realitat nacionals diverses. Sembla com si la discussió democràtica estigués plenament oberta

---

DIVERSES VARIABLES EXPLIQUEN L'EXPANSIÓ DELS DISCURSOS DE L'ESTATALITAT EN ALGUNES COMUNITATS NACIONAL DE L'EUROPA OCCIDENTAL QUE NO HAN ACCEDIT A LA INDEPENDÈNCIA POLÍTICA I L'ALTA PROBABILITAT QUE HO ACONSEGUEIXIN EN UN PERÍODE RELATIVAMENT BREU:

---

tret d'aquells casos en els que la diversitat nacional promou la discussió sobre el subjecte de decisió, sobre el *demos* i, en particular, sobre la capacitat d'una comunitat nacional d'exercir el gest de sobirania que representa la possibilitat de constituir-se en estat i de participar en peu d'igualtat com a subjecte de dret internacional en les diverses organitzacions supraestatsals.

¹ Will Kymlicka, «Territorial Boundaries. A liberal egalitarian perspective.» in *Boundaries and Justice. Diverse Ethical Perspectives*, ed. David Miller and Sohail H. Hashmi Princeton (Princeton: Princeton University Press, 2001): 249-275.

Al nostre parer, la consolidació democràtica a l'Europa occidental i la certesa que la construcció d'un estat no es pot reprimir per vies violentes i que s'ha de canalitzar a través de processos deliberatius és un dels principals fac-

---

ELS FRACÀS DELS MODELS D'ESTAT PLURINACIONAL A L'EUROPA OCCIDENTAL, L'ESTABLIMENT DE REGLES DE DRET INTERNACIONAL ACCEPTADES PER DIVERSES ORGANITZACIONS EUROPEES...

---

tors que permeten vaticinar una nova onada de creació d'estats en aquesta part del continent. Però a aquest factor que, insistim, parteix de l'evidència que se susciten tensions territorials en democràcies els límits fronterers de les quals es van forjar abans de la instauració de règims liberal-democràtics, ve acompanyat per altres variables que expliquen l'expansió dels discursos de l'estatalitat en algunes comunitats nacional de l'Europa occidental que no han accedit a la independència política i l'alta probabilitat que ho aconseguixin en un període relativament breu. Aquests factors són:

1. Els fracàs dels models d'estat plurinacional a l'Europa occidental en què la descentralització del poder públic no ha anat acompanyada (potser amb l'única excepció del Regne Unit) d'un reconeixement de la diversitat nacional. En el sentit contrari, com succeeix en alguns casos especialment clamorosos, des de l'estat central s'ha potenciat un uniformisme nacional, cultural i lingüístic que ha accentuat les demandes secessionistes en les nacions perifèriques. En ocasions, com a mostra del dèficit democràtic que s'arrossega en uns estats matrius construïts abans de la modernitat, l'obsessió per la integritat territorial arriba a reflectir-se en blindatges constitucionals hostils a tot gest secessionista (l'esment a la «unitat indissoluble» de la nació en el cas de la Constitució espanyola, o la impossibilitat de tramitar reformes constitu-

onals que alterin la integritat territorial, com el cas de la Constitució Francesa).

2. L'establiment de regles de dret internacional acceptades per diverses organitzacions europees (com el Consell d'Europa o la mateixa Unió Europea), sobre les condicions democràtiques que es requereixen a fi de reconèixer la legitimitat política d'una comunitat nacional que accedeix a la condició d'estat. És cert que aquestes regles han estat aplicades en casos relatius a comunitats de l'Europa oriental que representaven les últimes empremtes de la tercera onada de creació de nous estats (Montenegro, Kosovo) però que impliquen un precedent respecte el qual els Estats de la Unió Europea i del Consell d'Europa seria molt difícil que justifiquessin la seva desviació si calgués plantejar-ne l'aplicació a comunitats nacionals de l'Europa occidental.

3. La consciència de pertinença a un marc comú, com és el factor d'integració política i econòmica que significa la Unió Europea. No és estrany doncs, plantejar la hipòtesi per la qual

---

... LA CONSCIÈNCIA DE PERTINENÇA A UN MARC COMÚ, COM ÉS EL FACTOR D'INTEGRACIÓ POLÍTICA I ECONÒMICA QUE SIGNIFICA LA UE I EL MERCAT INTERIOR EUROPEU COM A ÀMBIT MÉS PROPER D'INTERCANVI ECONÒMIC FAN MINVAR EL PAPER DE MERCAT EXCLUSIU I PROTEGIT QUE TENIA L'ESTAT MARIU;

---

una secessió a l'Europa occidental d'un territori d'un estat membre de la Unió crearia, especialment en cas de materialitzar-se el manteniment del nou estat en l'organització comunitària, poderosos incentius a d'altres territoris en la mateixa situació que farien preveure una cascada d'independències.

4. El mercat interior europeu com a àmbit més proper d'intercanvi econòmic en el context encara més ampli de la globalització mundial fa minvar el paper de mercat exclusiu i protegit que tenia l'estat matriu en relació a les comunitats nacionals, alhora que, com demostren diverses tesis econòmiques, asseguren la viabilitat dels nous estats que poden mantenir intercanvis comercials sense barreres².

5. Les dificultats d'una repressió armada davant d'un gest secessionista i la desaparició de la possibilitat d'un conflicte violent en els costos de construcció d'un nou Estat. Aquest factor, a diferència del que succeïa en el passat, ve atiat tan per la consolidació democràtica dels estats matrius com per la ja esmentada integració europea, un dels objectius de la qual (si no el principal) és el manteniment de l'espai de pau i de seguretat.

Per totes aquests raons, opino que ja es pot parlar d'una quarta onada d'estatalitats que

tes flamencs a les eleccions al parlament federal belga de juny de 2010 o en les consultes populars per la independència organitzades per la societat civil a Catalunya en centenars de municipis del país a partir de setembre de 2009.

HÈCTOR LÓPEZ-BOFILL és professor de dret constitucional a la UPF

PER TOTES AQUESTS RAONS, OPINO QUE JA ES POT PARLAR D'UNA QUARTA ONADA D'ESTATALITATS QUE AFECTARIEN A COMUNITATS NACIONALS DE L'EUROPA OCCIDENTAL

---

afectarien a comunitats nacionals de l'Europa occidental i que, per bé que encara no han assolit els seus objectius, ja s'han manifestat amb els creixement de les opcions polítiques secessionistes i amb la normalització del debat sobre la independència en algunes nacions encara sense estat propi, pensem així tant en la proposta de referèndum per la independència d'Escòcia perfilada pel govern de l'*Scottish National Party* i amb tota seguretat plantejat com a proposta electoral a les eleccions al parlament escocès el 2011, amb la victòria dels partits independentis-

2 Alberto Alesina, Enrico Spolaore and Romain Wacziarg, «Economic Integration and Political Disintegration». *American Economic Review*, 90, no.5 (December 2000): 1276-1896.